

voordeden, maar in werkelijkheid in dienst stonden van officiële Duitse instanties: de *Sicherheitspolizei* annex *Sicherheitsdienst* of de *Abwehr*. *Sicherheitspolizei* en *Sicherheitsdienst* waren er vooral in geïnteresseerd, te weten te komen wat in Duitsland aan illegale politieke actie bedreven werd en de *Abwehr* nam aan, dat er onder de vluchtelingen personen waren die zouden trachten, militair-belangrijke gegevens uit Duitsland naar de buitenwereld door te geven. *Sicherheitspolizei*, SD en *Abwehr* werkten druk met z.g. *Vertrauensmänner*: de meestal schamele plunje van de politieke vluchteling was een van de beste vermommingsen waarin die *V-Männer* konden optreden.

Kort nadat Hitler in januari '33 aan de macht gekomen was, was een zekere dr. Franz Fischer, een Zuidduitsler uit de buurt van Stuttgart, betrokken geraakt in een grote verduisterings-affaire. Hij was in '35 naar het buitenland uitgeweken waar hij zich als politiek vluchteling uitgaf. Hij kreeg er heimwee. Een Duits agent kwam dat te weten en spiegelde hem voor, dat hij naar Duitsland zou kunnen terugkeren als hij eerst de SD de nodige diensten bewees. Dr. Fischer bezweek voor die verleiding en ging contacten leggen in Duitse emigrantenmilieus, vooral in de meer rechtse, hem persoonlijk bekende kringen van diegenen die tijdens de republiek van Weimar tot de *Deutsch-Nationale Partei* behoord hadden. In Londen was in hun rijen een expertschef van de *Reichskanzlei*, dr. Spiecker, een belangrijk man. Dr. Spiecker was zeer geïnteresseerd in contacten met ontevreden hoge Duitse militairen; Fischer, bewegend met dergelijke militairen verbinding te hebben, ging die interesse voeden door dr. Spiecker en via hem de *Secret Intelligence Service* van tijd tot tijd te voorzien van z.g. *Spielmaterial*: schijnbaar belangrijke gegevens die hem door de *Abwehr* ter hand gesteld waren.¹ Van eind '37 af ontving Fischer dat materiaal door bemiddeling van een gemobiliseerd kapitein van de *Luftwaffe*, Johannes Travaglio, regisseur van beroep, die, bij de *Abwehr* ingedeeld, opdracht gekregen had, persoonlijk met Fischer (wiens broer hij kende) in verbinding te treden en op zijn verdere kwalijke arbeid supervisie uit te oefenen.² Reizend in het buitenland noemde Travaglio zich 'dr. Solms'. In januari '38 wist Fischer dr. Spiecker zo ver te krijgen dat deze in Amsterdam een eerste ontmoeting had met 'dr. Solms'.³ Wij mochten wel aannemen dat zijn mededelingen en wellicht ook zijn documenten dr. Spiecker en, via hem weer, de Londense centrale van de *Secret Intelligence Service* hogelijk interesseerden: men doorzag de Duitse opzet niet.

¹ Verslag, 25 okt. 1948, van verhoor, 21 okt. 1948, van Alfred Ulenberg, *SS-Hauptsturmführer* bij het *SD-Hauptamt*, a.v., dl. II b, p. 72. ² Proces-verbaal, 1 nov. 1948, van een verklaring van J. Travaglio, a.v. ³ A.v., dl. II a, p. 37.